

,1. Sextus sic nuncupatur, quia quinque libris Decretalium Greg. IX. additus est; ss. Pontificum, qui Gregorium IX. inter et Bonifacium VIII. sederunt, Epistolas Decretales, et ipsius Bonifacii Constitutiones complectitur. A Bonifacio VIII. promulgatus est anno circiter 1298. Citantur Canones Sexti eodem modo quo Decretales Greg. IX. addita solum hac voce in Sexto: v. g. cap. *Si gratiouse*, de Rescriptis in 6. In fine Sexti apponuntur Regulae Juris.

,2. Clementinae sunt Constitutiones Clementis V. in Concilio Vienensis editae, et a Joanne XXII. ejus Successore promulgatae circa annum 1316. Sic allegantur: Clementina *Quamvis*, de Foro competenti; vel Clementina unica, de Foro compet., vel etiam addito numero, v. g. Cap. *Nolentes* 2. in Clementinis de Haereticis.

,3. Extravagantes, sic dictae, quod vagarentur extra Corpus Juris Canonici. Aliae autem sunt particulares, aliae communes. Particulares, quae dicuntur Joannis XXII., sunt hujus s. Pontificis Constitutiones in 14. Titulos distributae. Sic citantur: cap. *Ecclesiae Extrav.* (vel *Extravag.*) Joannis XXII., vel etiam: cap. *ad omnes* 1. de electione et electi potestate in Extravagantibus Joannis XXII. Communes, sic appellatae, quod sint Constitutiones plurimorum ss. Pontificum, qui paulo ante, vel post Joannem XXII. vixerunt, imo et ipsius Jean. XXII. a privatis quibusdam collectae sunt, nec illius s. Pontificis auctoritate promulgatae. Videntur tamen usu ut plurimum receptae, et dividuntur in 5. libros, quibus tamen deest quartus, de Sponsalibus. Eodem modo allegantur, quo particulares, sed additum, in Extravag. Communibus: et semper intelliguntur Communes, quoties absolute citatur: Extravagantes.

,Extat etiam in quibusdam juris additionibus septimus Decretalium liber conflatus ex variis ss. Pontificum Constitutionibus, sed privata tantum auctoritate editus est, et raro allegatur. Est et Bullarium magnum, quod multis constat voluminibus, ubi colliguntur recentiorum ss. Pontificium Bullae, Brevia, aliaque multa. Bullae sunt concessiones aut ordinationes in rebus gravioribus, nec nisi in membranis describuntur, si gilla habent appensa plumbea, et quae praeseferunt ss. Petri et Pauli effigiem. Breve Apostolicum est contracta et brevis scriptura, quae in negotiis minoris momenti conceditur, muniturque sigillo in cera sub annulo Piscatoris et Secretarii subscriptione. Signatura Apostolicae sunt dispositions, quae ab Apostolica Sede proficiscuntur, in papyro conscribuntur, nec sigillo muniuntur, et ut plurimum his exprimuntur verbis: *Fiat ut petitur*. Versantur circa concessionem Beneficii per supplicationem petiti, circa absolutionem, aut dispensationem, aut rehabilitatem etc.

§. II. De Jure Civili.

,Jus Civile Romanum continetur in collectione Legum Romanarum edita a Justiniano Imperatore, qui suas antiquis addidit, et quatuor in partes distribuit. Is floruit saeculo VI. obiit anno 566.

,In 1. parte sunt Institutiones Justiniani, quae quatuor libris editae sunt, quasi rudimenta et elementa tyronibus Juris Civilis. Citantur per paragraphum hoc modo, §. 2. Instit. de Jure naturali, Gentium et Civili: id est in libris Institutionum, titulo de jure naturali, etc., nam quando citatur §. non citata lege, materia de qua fit sermo, reperitur in Institutionibus.

,In 2. parte sunt Digesta seu Pandectae, ubi immensa pene legum volumina digesta sunt, et continentur 50. libris, qui in varios distribuuntur.

,tur titulos, tituli in Leges, et Leges in Paragraphos. Quia vero una cum Glossis unico volumine comprehendendi non possent, in 3. volumina dividuntur, quorum primum *Digestum vetus* nuncupatur, utpote prius editum: secundum *Infortiatum*, quasi plenorem ac fortiorum legum notitiam suppeditanus: tertium *Digestum novum*, seu postremo editum. Designantur Pandectae seu Digesta per duplex ff. seu per D. et citantur sic: l. 1. §. 3. ff. de Pactis: id est, lege 1. Paragrapho 3. quae lex in Digestis, titulo de Pactis reperitur.

,In 3. parte est Codex, qui primum ex priscis codicibus Hermogeniano, Gregoriano et Theodosiano, sed contractis conflatus est. At cum multa in eo deessent, auctiorem et correctiorem edidit Justinianus anno 529. Vocatur Codex Repetitae Praelectionis, et distinguitur in 12. libros, quorum Leges sic allegantur: l. si quis 5. Cod. de Episcopis et Clericis.

,In 4. parte continentur Authenticae seu Novellae Constitutiones a Justiniano latae et promulgatae. Unicus est earum liber constans 9. Collationibus, quarum singulæ in varios titulos et Novellas distribuuntur. Sunt autem Novellæ 168. quae sic solent citari: Cap. neque igitur, Novella 90... addi etiam posset Collatio e. g. Collat. 7. quod est ac si dices, Libro 7. Authenticae, quae inter Libros Codicis reperiuntur, sic allegantur: Authentica „Sicut haereditas,“ C. de legitimis tutoribus.

,Ad calcem quatuor Juris partium apponuntur aliquando varia Imperatorum Edicta, et novellæ Constitutiones, item et Feudorum Consuetudines 5. libris comprehensae, Leges 12. Tabularum, Fasti Consulares, etc.

CAPUT IV. De peccatis in genere.

§. I. Quid et quotuplex sit peccatum proprie acceptum.

275. R. I. Cum S. Ambr. L. de Paradiso c. 8. *Peccatum est prævaricatio libera transgressio legis divinae*: vel juxta S. Aug. L. 22. contra Faustum cap. 27. est dictum, factum, vel concupitum contra legem Dei. Dixi 1. *Libera transgressio*: ad peccatum enim tria requiruntur: 1. ut sit voluntarium: 2. ut sit liberum: 3. ut advertatur malitia. Busemb. L. 5. de pecc. c. 1. dub. 1. Dixi 2. *Legis divinae*, hoc est, omnis legis in conscientia obligantis; quaelibet enim transgressio legis etiam humanæ obligantis in conscientia legi divinae repugnat: *qui enim resistit potestati, Dei ordinationi resistit*, ad Rom. 13.: ergo hoc ipso peccata contra legem humanam obligantem in conscientia sunt contra legem divinam mediate. *Materiale peccati est ipse actus, vel ejus omissio; formale est ipsa ratio transgressionis legis*. In peccato proprie tali praecipue spectantur *reatus culpeæ et poenæ*. *Causa peccati* est sola voluntas creata, Deo permittente, et in citantibus mundo, carne et daemone. Effectus sunt corruptio naturae, qua hebetatur intellectus, induratur voluntas etc., poena, et variae quantumque obligationes.

276. R. II. Peccatum primo dividitur in originale et personale. *Originale* est, quod contraximus in Adamo, quatenus nostræ voluntates in ejus voluntate erant inclusæ, juxta Trid. sess. 5. in decreto de peccato orig.: *Hoc Adae peccatum, quod origine unum est, et propagatione, non imitatione transfusum omnibus, inest unicuique proprium* etc. In fine hujus decreti declarat haec ipsa sancta Synodus, *non esse suae intentionis comprehendere in hoc decreto, ubi de peccato originali agitur, beatam et immaculatam Virginem Mariam Dei Genitricem, sed observandas esse Constitutiones felicis recordationis Sixti Papæ IV. sub poenis in eis Con-*

stitutionibus contentis, quas etiam innovat. In prima edita anno 1476. quae incipit: *Cum praeexcelsa, immaculata B. Virginis Conceptionem devote celebrantibus concedit Sextus IV.* easdem indulgentias, quas *Urbanus IV.* concessit devote celebrantibus festum Corporis Christi. In altera edita anno 1483. quae incipit: *Grave nimis, ut falsas et erroneas, et a veritate penitus alienas reprobat et damnat duas sequentes assertiones, scil. primo: Omnes illos, qui tenent aut asserunt, eandem gloriosam et immaculatam Dei Genitricem absque originalis peccati macula fuisse conceptam, mortaliter peccare vel esse haereticos.* Secundo: *Eiusdem immaculatae Conceptionis officium celebrantes, audientesque sermones illorum, qui eam sine hujusmodi macula conceptam esse affirmant, peccare graviter.* Ibidem sub poena excommunicationis ipso facto incurriendae et summo Pontifici reservatae prohibet omnibus, cujuscunque status, gradus ac conditionis fuerint, ne in posterum in publicis ad populum concionibus, aut alias quomodolibet affirment, veras esse praedictas assertiones, et ne libros illas continent ut veros legant, teneant vel habeant. Anno 1520. *Pius V.* per Constit. *Super speculam*, confirmavit secundum *Sixti IV.* statutum; relicta tamen fuit facultas adhuc impugnandi vel defendendi immaculatam B. Virginis Conceptionem in publicis disputationibus, modo abesset periculum scandali, et alia sententia non notaretur tanquam erronea, et *scripta a Sixto IV.* servarentur. Anno 1616. *Paulus V.* per Constit. *Regis Pacifici*, innovavit Constitutiones *Sixti IV.* et *Pii V.* Anno sequente idem per decretum: *Sanctissimus*, prohibuit omnibus, immaculatam B. V. Conceptionem impugnare publice; poterat tamen adhuc impugnari in privatis colloquiis; defendere autem eam licebat tum publice, tum privatim, modo oppositae sententiae non fieret mentio gravis. Anno 1622. *Gregorius XV.* per decretum: *Sanctissimus*, statuit, ne deinceps etiam in sermonibus et scriptis privatis quisquam audeat asserere, quod B. Virgo fuerit concepta in peccato originali, simulque praecepit, ut tam in Missa, quam in Breviaario non aliud, quam Conceptionis nomen adhibeatur. Denique anno 1662. *Alexander VII.* novo decreto praefatas Constitutiones innovavit, et easdem sub censuris et poenis in iis contentis observari mandavit; postea haec addit: *Insuper omnes et singulos, qui praefatas Constitutiones ita pergent interpretari, ut favorem per illas dictae sententiae (scil. quae affirmat, quod anima B. Virginis Mariae in primo instanti creationis, atque infusionis in corpus fuerit speciali Dei gratia, intuitu meritorum Christi, a macula peccati originalis preservata) et festo, seu cultui secundum illam exhibito frustrentur, vel qui hanc sententiam, festum seu cultum in disputationem revocare, aut contra ea quoquo modo, directe vel indirecte, aut sub quovis praetextu ejus definitiatis examinanda, sive sacram Scripturam, aut sanctos Patres, sive Doctores glossandi vel interpretandi, scripto seu voce, loqui, concionari, tractare, disputare, contra ea quidpiam determinando aut asserendo, vel argumenta contra ea afferendo et insoluta relinquendo, aut alio quovis excogitabili modo disserendo ausi fuerint; praeter poenas et censuras in Constitutionibus Sicti IV. contentas, quibus illos subjacere volumus et per praesentes subjicimus, etiam concionandi, publice docendi et interpretandi facultate, ac voce activa et passiva in quibuscumque electionibus eo ipso absque alia declaratione privatos esse volumus.... Innovantes Pauli V. et Gregorii XV. Constitutiones, ac Libros, in quibus praefata sententia, festum seu cultus secundum illam in dubium revocatur, aut contra ea quomodo cumque aliquid scribitur aut legitur, seu locutiones, conciones, tractatus et disputationes contra eam continentur, post Pauli V. supra laudatum decretum edita, aut in posterum*

quomodolibet edenda prohibemus sub poenis et censuris in indice librorum prohibitorum contentis, et ipso facto absque alia declaratione pro expresse prohibitis haberi volumus et mandamus.

Personale est, quod propria peccantis voluntate committitur. Hoc item aliud est *commissionis*, quando ponitur actio prohibita, v. g. furtum; aliud *omissionis*, dum omittitur res praecepta, v. g. Missa die festo. Ad peccatum vero omissionis tria requiruntur: 1. quod quis possit non omittere: 2. quod teneatur non omittere: 3. quod vere omittat. Porro hic notandum, ex eo quod B. Virgo in templo obtulerit duos pullos columbarum, unum in holocaustum, alterum pro peccatis, neutiquam erui potest, ipsam indiguisse purificatione, filiumque ejus, qui offerebatur, etiam macula matris maculatam esse, ut patet ex proposit. 24, ab *Alex.* VIII. damnata. Primo quidem ex Incarnatione Verbi nullam maculam realem contraxit, unde purificatione indigeret, quia ad Christum concipiendum virtus Altissimi obumbravit illam; ergo nulli libidinis maculae fuit obnoxia. Confirm. Lex purificationis solum obligabat mulieres, quae suscepto semine masculum parerent, ut a libidinis macula mundarentur; ergo purissima Virgo ipsis verbis legis a purificatione eximebatur. Secundo. Nec indigebat purificatione ob maculam ullam legalem ex partu; in partu enim virginitatem non amisit, ut docet fides contra Jovinianum et alios. Cum dicatur Isaiae 7. *Ecce Virgo concipiet, et pariet.* Praeterea sine dolore et sine ullis sordibus peperit Christum. Tertio. Nec indigebat purificatione ob praesumptionem alicujus maculae legalis, quia in illis tantum casibus contrahebatur immunditia legalis et opus erat purificatione, in quibus id lex exprimebat: atqui non exprimitur, quod, quaecunque peperit, sit immunda ex praesumptione sordium, sed specialiter additur, quae suscepto semine peperit; ergo. *Viva in cit. propos.*

Secundo. Dividitur peccatum personale in actuale et habituale. *Actuale* est ipse actus vel omissione difformis legi. *Habituale* est ipsum actuale antea commissum nondum retractatum, vel non remissum a Deo, adeoque moraliter perseverans. Peccatum, quod committitur ex contracto habitu, dicitur habituum, sive factum ex consuetudine.

Tertio. Aliae subdivisiones fere ex terminis notae sunt, v. g. 1. *Peccata carnalia* sunt, quae in delectatione carnis perficiuntur, ut gula, luxuria. *Spiritualia*, quae consummantur delectatione spirituali, licet eorum objecta possint esse aliquid materiale, v. g. superbia, invidia, avaritia etc. 2. *Peccata contra Deum* sunt, quae immediate et specialiter motivis illarum virtutum repugnant, quibus obligamur tendere in Deum, v. g. fidei, spei, charitatis et religionis, quibus directe repugnant infidelitas, desperatio, odium Dei, blasphemia etc. *Peccata contra proximum* sunt, quae specialiter repugnant charitati proximi, ut homicidium, furtum etc. *Contra nos ipsos*, quae specialiter sunt contra temperantiam et moderationem passionum. 3. *Peccata infrmitatis* dicuntur, quae ex gravi tentatione: *ignorantiae*, quae ex errore culpabili: *malitiae*, quae ex malitiosa determinatione voluntatis potius, quam ex tentatione aut errore fiunt. 4. *Peccata cordis, oris et operis* dicuntur, prout cogitatione, verbo vel opere perficiuntur.

277. R. III. Denique peccatum dividitur in mortale et veniale. *Mortale* est libera transgressio legis obligantis graviter, hoc est, sub dissolutione divinae amicitiae et reatu poenae aeternae. *Veniale* est libera transgressio legis tantum leviter obligantis, aut legis graviter obligantis non perfecte libera. *Illud* vocatur mortale, quia mortem infert animae, privando eam gratia habituali, quae est vita animae. De hac Sap. 16. v. 14.: *Homo per malitiam occidit animam suam.* Hoc vero veniale vocatur,

quia relinquit principium veniae, cum non tollat gratiam et amicitiam, licet minuat fervorem charitatis.

Adverte. Mortale aliud est *per se*, et *ex genere suo*, quod secundum se et ex specifica sua ratione, quam haurit ex proprio objecto graviter prohibito, seclusa alterius speciei malitia, potest esse mortale. Hujusmodi peccata sunt, quae committuntur contra virtutes theologicas, praecpta Decalogi et Ecclesiae. *Per accidens* vero mortale dicitur, quod secundum se quidem ratione objecti leve est, aliunde tamen per accidens grave fit, v. g. ratione contemptus, scandali, periculi etc. *Laym.* L. 1. t. 3. c. 5.

Veniale triplex est: 1. *Veniale ex genere suo*, quod absolute spectatum ex objecto seu materia, circa quam versatur, non trahit gravem malitiam, adeoque manens intra speciem suam non potest fieri mortale; sic mendum semper manet veniale, nisi ratione damni, vel alterius circumstantiae transeat ad aliam speciem. 2. *Veniale ex levitate vel parvitate materiae*. 3. *Ex imperfectione actus, de quibus infra*.

278. Denique juxta *S. Thom.* 1. 2. q. 71. a. 6. ad 5. a *Theologis* consideratur peccatum *principie*, secundum quod est *offensa contra Deum*; a *Philosopho autem morali*, secundum quod contrariatur *rationi*. Non dari peccatum pure philosophicum, scil. quod graviter quidem repugnet rectae rationi, et tamen non sit transgressio legis divinae et offensa Dei, patet ex propos. 2. ab *Alex. VIII.* damnata. *Ratio est*, quia dum attingitur peccatum ut *disconveniens naturae rationali sive rectae rationi*, hoc ipso attingitur ut *disconveniens legi aeternae*, sive ut *prohibitum a Deo*; dictamen enim rationis est quasi *praeco divinae voluntatis*. *Viva* de duabus propos. ab *Alex. VIII.* damnatis, ubi praeterea asserit, sensum propositionis damnatae esse, quod peccatum grave philosophicum non sit offensa Dei in illo, qui Deum ignorat, vel de Deo actu non cogitat vincibiliter, non vero dum ignorat invincibiliter; talis enim ignorantia excusat a peccato mortali. Negatur autem suppositum, quod detur ignorantia Dei invincibilis ad longum tempus.

279. Merito etiam damnata est ab *Alex. VIII.* propositio 9. ex 31.; quod revera peccat, qui odio habet peccatum mere ob ejus turpitudinem et *disconvenientiam cum natura sine ullo ad Deum offensum respectu*. *Ratio est*: quia impossibile est, ut peccat sive inhoneste agat, qui juxta rationis rectae dictamen operatur: atqui si quis ex supposito Deum ignoraret, et odio haberet v. g. furtum, quia naturae rationali dissonat, juxta rationis rectae dictamen operaretur: ergo. Ita *Viva* in cit. propos. ubi tamen monet, hoc odium, ut disponat ad gratiam, debere procedere ex motivo turpitudinis cognito ex fidei lumine.

§. II. Principia generalia ad formandum rectum judicium de peccato mortali et veniali.

280. *Principium I.* Ad peccatum mortale tria requiruntur. 1. *Ex parte intellectus plena advertentia ad legem, vel moralem malitiam objecti*. 2. *Ex parte voluntatis perfectus consensus*. 3. *Ex parte objecti gravitas materiae*: in quibusdam autem peccatis nequidem datur parvitas materiae. Quoad primum et secundum *Suarez Disp.* 2. de pecc. sect. 5. n. 22. ait, ad peccatum mortale necessarium esse consensum perfectum et deliberatum; quia sicut gravitas malitiae objectivae nullo modo cognita, etiam nullo modo est volita (nihil enim volitum, nisi praecognitum); ita eadem gravitas non perfecte et plene cognita etiam non est plene et perfecte volita (volitio enim sequitur modum cognitionis): ergo etiam advertentia nonnisi perfecta, et plenus consensus possunt refundere in actum plenam

sive gravem malitiam formalem. *Confirm.* 1. In negotiis et contractibus magni momenti inter homines requiritur plena advertentia ad onera et obligationes inde emergentes, alioquin non censemur quis iis subjacere: ergo etiam non videtur incurrire odium Dei, et mereri aeternam damnationem, qui vel non advertit actus, vel objecti sui malitiam, nec ad periculum malitiae gravis, vel non satis libere in eam consentit. Vide *La Croix* L. 5. de pecc. n. 16. et n. 216. cum plurimis gravissimis AA., ubi etiam solvit argumenta *Elizaldae* et *Camargo*. Praeterea ad peccatum mortale et demeritum in statu naturae lapsae non sufficit illa libertas, qua voluntarium ac liberum fuit in causa sua, peccato originali, et voluntate Adami peccantis, ut patet ex propos. 1. ab *Alexandro VIII.* damnata; quia in statu naturae lapsae sive corruptae (in quo justitia originali exuti et peccato contaminati nascimur) nulla necessitas peccandi est transmissa in homines ab Adamo libere peccante, neque Adae peccato libertas amissa, nec extincta fuit, sed in nostra potestate adhuc est, tentationi consentire, vel eidem resistere, et praecerta implere cum divina gratia, uti patet ex *Script.* et *Trid.* sess. 6. can 5. et 6.: tum quia ad meritum et demeritum non sufficit libertas a coactione, sed requiritur libertas indiferentiae sive a necessitate: cum nemo censeatur laude ac praemio, probro ac poena dignus, qui habet necessitatem operandi, uti patet in pueris, amentibus, et dormientibus. Hinc *Eccl.* 31. *Beatus* (dicitur) *vir, qui potuit transgredi, et non est transgressus*: et *S. Aug.* L. 3. de lib. arb. C. 18. ait: *Quis peccat in eo, quod nullo modo caveri potest?* Hinc etiam merito damnata haec propositio Jansenii: *Ad merendum et demerendum in statu naturae lapsae non requiritur in homine libertas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione*. Item propositio 39. inter Bajanis: *Quod voluntarie fit, etiamsi necessario fiat, libere tamen fit*: et 67. *Homo peccat etiam damnabiliter in eo, quod necessario facit*. Vide *Viva* in citata propositione.

281. *Adverte I.* Mortale ex genere suo potest fieri veniale; 1. Ex conscientia erronea, qua quis invincibiliter judicat, hoc esse veniale, quod de se est mortale. Vide *dicta de Conscientia erronea*. 2. Ex defectu perfectae advertentiae ad legem vel malitiam objectivam. Ita expresse *S. Thom.* 1. 2. q. 88. art. 2. in corp.: *Ex parte agentis contingit, quod aliquod peccatum, quod ex suo genere est mortale, sit veniale, propter hoc scilicet, quod actus est imperfectus, id est non deliberatus ratione*. 3. Ex defectu perfecti consensus. *Ratio utriusque* (praeter dicta praeced. n.) quia quodvis peccatum mortale summam includit malitiam ob liberam transgressionem legis divinae: ergo quando voluntas non perfecte libere, nec satis deliberate consentit, non potest dici perfecte libere transgredi legem: ergo nec videtur accusari posse summae malitiae: non tamen requiritur ad mortale summa omnino advertentia: sufficit enim si sit de se verus ac deliberatus consensus. 4. Ob parvitatem materiae, si nimur haec tam secundum se, quam secundum circumstantias considerata, sit et maneat levis.

282. *Si quaeris:* Quaenam censeatur plena et sufficiens advertentia ad peccatum mortale? R. 1. cum *Reiffenst.* in *Theol. Mor.* t. 3. dist. 2. n. 10. Si consensum praecedat expressa (alii vocant *actualem*) cogitatio malitiae moralis vel periculi, vel saltem expressa aliqua dubitatio: quia si nihil horum praecesserit, censemur adfuisse vel naturalis inconsiderantia objecti prohibiti, vel oblivio obligationis incumbentis. R. 2. cum *Th. Sanch.* in *Decal.* L. 1. c. 2. n. 10., quod tunc adsit perfecta deliberatio, quando ratio perfecte advertit objectum malum quoad circumstantias, quibus moveri potest ad illud excludendum. Ibidem plenam advertentiam, et satis deliberatum consensum explicat in homine, qui plene excitatus a somno,

sine turbatione aut alio impedimento advertit, quid agat, circa quid versetur etc.: semiplenum vero in homine nondum plene a somno excitato, qui nonnisi obscure et turbata mente objectum, vel actum malum advertit. Recte tamen *La Croix* de pecc. n. 223. ait: Ad peccatum mortale non requiritur reflexa advertentia, sive ut cognoscam me advertere, sed sufficit cognitio directa malitiae, et ut postea illam velim. Neque (ut ait *Oviedo*) requiritur cognitio formalis ipsius actus, sed sufficit cognitio malitiae objectivae, vel legis talem actum prohibentis. Malitia autem objectiva tunc sufficienter cognoscitur esse gravis, quando advertitur esse inductiva odii Dei, aut poenae aeternae.

283. *Adverte II.* de peccato veniali sequentia. 1. Peccata venialia, quantumcunque multiplicata, per se loquendo, et ratione multiplicationis nunquam possunt constituere mortale. *S. Thom.* I. 2. q. 88. a. 4. in corp., quia mortale est altioris ordinis, et plura individua unius speciei non constituant aliam speciem. Ideo non peccat mortaliter, etiamsi quis per Quadragesimam semel quotidie extra statuta tempora comederet modicum quid; sic enim materiae parvae nec secundum se, neque secundum effectum moraliter coalescerent. Nihilominus venialia disponunt ad committenda facile mortalia: nam *qui spernit modica, paullatim decidet*, Eccli. 19., et hoc innuit *S. Thom.* I. c. *Ratio* est: quia venialia minuunt fervorem charitatis, et auxilia extraordinaria ad superandas graviores tentationes, voluntatem proclivem reddunt ad peccata graviora, maxime si veniale et mortale tendant ad idem objectum: sic furunculi brevi evadunt fures. Juxta *Sanchez*. L. 1. Moral. c. 5. num. 4. ille peccat mortaliter, qui vult committere omnia venialia, quotquot committenda occurrit, et vitare sola mortalia, eoque talis se exponat apertissimo periculo peccandi mortaliter. *Sporer* autem T. 1. Prooem. c. 1. n. 43. cum *Palao*, *Tambur*. et aliis contrarium docet, quod talis non excedat culpam venialem, quia malitia actus interni sumitur ab objecto, prout proponitur a ratione: atqui objectum hujus voluntatis sunt solum omnia venialia, et nulla malitia mortalis proponitur a ratione: ergo. Prior sententia videtur tunc esse verior, quando venialia sunt proxima, et probabilis dispositio ad mortale, v. g. si quis ex proposito admittat quasvis confabulationes turpes, aspectus, tactus tantum venialiter malos, vel si Religiosus nollet servare statuta et regulas, nisi eas, quae obligant sub mortali: quia in his casibus est periculum peccati gravis, scandali aut damni in disciplina. *Sanch.*, *Sporer* l. c., *Bassaeus* V. *Peccatum*. n. 8.

284. 2. Venialia multiplicata, quae ratione materiae concrecentis, vel ratione effectus moralem habent inter se connexionem, fiunt mortale, si quis directe intenderet congregare sufficientem quantitatem ad mortale, aut causandi effectum graviter malum: v. g. qui saepius furatur quid modicum ex intentione colligendi magnam quantitatem, is singulis furtis peccaret graviter, quia singula furtiva exhibet tanquam media proxima nocendi graviter. *Sporer* l. c. num. 45. cum *Sanchez*, *Laymann* et aliis. Item qui die jejunii saepe modicum quid comederet, et nihilominus sub vesperum notabilem quantitatem sumeret. *Vide Propos.* 29. ab *Alexandro VII. damn.* Quando autem directe non intenditur magna quantitas, et nihilominus plurium transgressionum parvae materiae ob aliquem ordinem inter se moraliter uniuntur, sive coalescent secundum effectum ab ipsis productum, v. g. dum quis plura levia furtiva committit, tunc demum malitia mortalis completur in ultima transgressione, v. g. illo ultimo furto, quod in se quidem leve, sed cum praecedentibus grave reputatur, quia tunc censetur consentire in totum damnum.

285. 3. Veniale ex genere suo fit mortale: 1. vel ratione conscientiae erroneae, si peccatum quod committis, judices esse mortale: vel ratione scandali gravis, vel magni detrimenti; 2. ratione finis vel effectus mortali-ter mali, ut expresse docet *S. Thom.* I. c., v. g. si quis ex levi peccato intendat gravissimas rixas, odia, suspicione etc.; 3. ratione affectus nimis inordinati, v. g. quando quis mavult Deum graviter offendere, non audi-endo Sacrum die festo, quam abstinerre a lusu, otioso colloquio etc.; 4. ra-tione periculi proprii, ut si quis per verba turpia, curiosam lectionem, con-versationem familiarem se exponat periculo gravis peccati aut tentationis; 5. ratione contemptus formalis, qualem committit is, qui agit vel omittit aliquid ideo, quia praeceptum est, sive ut ostendat, se nihil facere legem aut legislatorem. *Palao*, *Sporer* de pecc. a n. 31. *Adverte*. Ex peccato ve-niali nunquam fit mortale hoc sensu, quod idem numero actus primo sit peccatum veniale, postea mortale, ut monet *S. Thom.* loc. cit.

286. Principium II. *Distinctio specifica moralis peccatorum ultimate desumitur a praeceptis formaliter diversis*. *Palao* t. 2. d. 3. punct. 1. cum *Azor*, *Vasq.*, *Valent.*, *Salas* et aliis. *Ratio* est: quia peccatum intrinsece est transgressio legis sive praecepti; ergo illa peccata inter se differunt specie morali, quae opponuntur praeceptis formaliter sive moraliter diver-sis. Dixi 1. *Specie morali*, sive in aestimatione morali quoad diversam ma-litiam: hic enim non attendimus ad diversitatem physicam actuum. Sic licet ambulare et ludere sint actus specie physica diversi, quatenus tamen sunt causa neglecti Sacri, non differunt specie morali, quia sic opponun-tur uni tantum praecepto audiendi Missam, contra quod aequaliter pec-catur, sive propter deambulationem, sive propter lusum omittatur Sacrum. Econtra unus idemque actus physicus, v. g. homicidium in templo perpetratum continet in se plures species malitiae moralis, scilicet homicidii et sa-crilegii, in confessione explicandas, quia praeceptis formaliter diversis re-pugnat. Dixi 2. *Praeceptis formaliter diversis*: sic licet simplex furtum sit transgressio legis naturalis, divinae et humanae, non tamen habet tres malitias specie diversas, sed tantum unam; quia opponitur praecepto non furandi, quod est formaliter, et secundum moralem aestimationem unum, quamvis a pluribus legislatoribus, vel ab uno saepius positum.

287. *Si quaeras*: quaenam praecepta dicantur formaliter diversa? R. Cum *P. Herzig.* p. 1. *Man. Confess.* n. 78. quae versantur 1. vel circa ma-teriam notabiliter diversam, ut praeceptum jejunii et audiendi Missam; 2. vel circa eandem quidem materiam, sed ex diversis motivis formalibus, v. g. dum praecepitur jejunium ex motivo temperantiae et a Superiore ex motivo obedientiae; 3. si aliunde constet, quod legislator intendat diversam obligationem. Ubi vero materia est eadem, idem motivum, intentio legislatoris eadem, leges tantum materialiter diversae sunt, quales sunt, quibus praecepitur jejunium in Quadragesima, Vigilia, et Quatuor Tem-poribus.

288. Si cui difficilior videatur unica haec regula, in praxi poterit re-flectere ad regulas aliorum hoc versus comprehensas:

Virtus, praeceptum, diversa objecta, modusque

Peccatis speciem dant, diversumque reatum:

hoc est, diversitas specifica peccatorum desumi potest: 1. ab oppositione cum diversis virtutibus, ut patet in furto, quod est contra justitiam; et in ebrietate, quae est contra temperantiam; 2. a diversis praeceptis, ut dictum est; 3. a diversis objectis formalibus, sive motivis prohibendi; 4. a diverso modo, quo homo tendit in objecta mala. Sic odium proximi ex modo tendendi aliud est leve, aliud grave. Item ex diverso modo, quo pec-

cata opponuntur eidem virtuti: sic specie differunt avaritia et prodigalitas; quia haec per excessum, illa per defectum opponitur liberalitati.

Ex quibus patet, quod peccatum, ex suo objecto habens unicam tantum malitiam, saepe ex circumstantia finis, loci, rei aut personae sacrae accipiat malitiam specie distinctam, ideoque ejusmodi circumstantiae dicuntur speciem mutantes: econtra quae tantum aggravant intra eandem speciem, ut major quantitas in furto, major intensio, duratio in affectibus, dicuntur aggravantes, de quibus plura in P. 2., et apud P. Stoz L. 1. p. 1. q. 1. §. 3.

289. *Principium III.* Ad cognoscendam distinctionem numericam peccatorum, sive ut quis colligere possit, quod in uno vel pluribus physice actibus ab eodem operante elicisis sit tantum unica, vel plures malitiae morales, ac peccata solo numero distincta, observanda sunt duae sequentes regulae.

Prima. *Tot sunt numero distincta peccata* (tum in diversis actibus, tum in eodem physice actu) *quot sunt objecta prohibita numero distincta, moraliter non unita, in quae actus peccaminosus tendit.* Ita Azor tom. 1. L. 4. c. 4. q. 3., *Fillius t. 21. c. 8. n. 19.*, Babenst. t. 2. d. 3. a. 3. n. 4. *Ratio regulae est: idem actus malus tendens in plura objecta specie morali diversa contrahit plures malitias specie diversas, ut dictum est in princ. praeced.; ergo etiam idem actus tendens ad plura numero objecta moraliter non unita contrahit plures numero malitias: malitia enim peccati sumitur ex ordine ad objectum, ut est difforme legi vel rectae rationi. Porro illa objecta dicuntur numero distincta, et moraliter non unita, quae nec ex sua natura, nec ex communi hominum usu aut prudentum judicio ordinantur ad eundem finem seu idem peccatum complendum; item (ut addunt Haunoldus et Dicastillo) quae nec se mutuo possunt augere, ne communiter invicem compensabilia aut communia invicem sunt, sed habent proprias rationes completas et disparatas. Hinc plura numero peccata committit, qui in uno actu sciens ac volens tres homines occidit: qui in uno discursu pluribus detrahit: qui durante eadem voluntate peccandi fornicationem saepius repetit: qui a pluribus furatur unica etiam actione furti; haec enim objecta, scilicet unum homicidium, detractio respectu unius hominis, copula fornicaria, furtum uni illatum non ordinatur ad aliud complendum, sed quodlibet in sua specie est completum, per quodlibet laeduntur tot distincta jura, et tot distincta numero praecepta, quot sunt distincti homines, quot distincta moraliter objecta: ergo etiam tot sunt peccata numero distincta. Econtra unum numero peccatum committit, qui simul ab eodem aufert centum imperiales, qui hi unam moraliter summam gravem constituunt. Alii cum Suarez dicunt quod is, qui unico actu tres v. g. homines occidit, unicum peccatum committat, sed gravius; ita ut debeat exprimi in confessione. Vide Reiffenst. de pecc. dist. 1. n. 57. Alii vero dicunt, quod triplex homicidium committat, quia trium jura violat, quae singuli habent in suam vitam, nec ordinantur ad unum jus, nec se mutuo augent, nec inter se commutantur aut compensantur; idem dicendum de juribus, quae competit diversis hominibus in suam famem, pecuniam etc.; jura autem quae idem homo habet in suam pecuniam, frumenta etc., se mutuo augent, eundem finem respiciunt, invicem commutari ac compensari possunt, sicut una pecunia auget aliam, frumentum auget aliud etc., et omnia collective sumpta referuntur ad divitias ejusdem et ad eandem necessitatem vitae sublevandam, et in commercio humano inter se sunt commutabilia; ergo in his unitas moralis admittenda est, si pertineant ad eundem. Vide La Croix L. 5. num. 151. Pariter duo*

numero peccata committit, qui duobus diebus non jejunat, vel non audit Sacrum, licet utrumque pro diversis diebus ex eodem motivo temperantiae et Religionis sit praeceptum; quia singulae transgressiones sunt completi et distincti numero actus. Hinc sit

290. Secunda. *Regula. Toties peccata interna vel externa multiplicantur numero, quoties ponuntur actus realiter distincti non uniti moraliter, aut quoties voluntas peccandi moraliter interrupitur, etsi circa idem numero objectum contingat.* Babenst. l. c. n. 7. cum comm. *Ratio est: quia toties multiplicantur peccata numerice, quoties destruitur moralis unitas actuum peccaminorum: atqui haec toties destruitur, quoties interrupitur moralis voluntas peccandi: voluntas enim est principium, a quo dependet actus in esse voluntarii et moralis: ergo: Confirm.* Quando actus moraliter interrumpuntur, disceditur ab objecto peccaminoso: ergo complementur: ergo etiam non continuantur cum aliis: ergo illi per se et independenter ab aliis peccata sunt. Econtra sicut plura objecta moraliter unita, ita actus moraliter uniti, quamvis physice sint distincti, moraliter tamen censentur quid unum, et constituant unum numero peccatum.

291. *Si quaeras 1. Quinam actus moraliter dicantur uniti?* R. illi, qui vel tanquam media ad eundem finem, vel tanquam partes et complementa ad eundem effectum referuntur; v. g. qui proponit occidere inimicum, sumit gladium, quaerit inimicum, inventum occidit; hic committit unicum numero peccatum et satisfacit in confessione dicendo: Deliberato animo commisi homicidium; intentio enim finis, electio mediorum, eorum executio et consecutio finis in tali casu unus actus censentur.

292. *Si quaeras 2. Quando voluntas peccandi moraliter interrupatur?* R. Generaliter, si ipsius actus nec in se formaliter, nec in aliquo effectu virtualiter, nec secundum hominum aestimationem perseveret. Speciatim vero. 1. Quando plures actus successive exercentur circa plura objecta complete distincta, v. g. si detrahas Paulo, postquam detraxisti Petro. 2. Quando actus voluntatis retractatur vel *formaliter per poenitentiam*, v. g. si desiderium peccandi voluntarie habitum detesteris, et tamen postea pecces: vel *interpretative per cessationem voluntariam et notabilem* ab actu sine positiva retractatione: quod tunc contingit, quando animus deliberate convertitur ad aliquid cum actu antecedenter intento incompossibile, v. g. si quis proponat hac nocte committere grave furtum, postea memor propositi, domi maneat, et cubitum concedat, sequenti vero nocte furtum committat, distinctum peccatum committit. Laym. de pecc. c. 3. n. 4. Tunc autem cessatio censetur notabilis, quando inter plures actus nullo voluntatis affectu antea connexos tanta intercedit mora temporis, ut judicio prudentum discontinuari judicentur.

Dixi: *Per voluntariam cessationem;* si enim animus involuntarie tantum et indeliberate ab actu interno divertatur, v. g. per somnum naturaliter obruentem, ebrietatem, vel per involuntariam distractionem ad alia, et postea idem propositum renovetur, non censetur voluntas peccandi moraliter interrumpi, adeoque peccatum consequens erit numero idem cum priore, nisi iterum haec distractio, oblivio, turbatio duraret valde notabili tempore, v. g. per tres aut quatuor dies.

293. *Principium IV. De morosis delectationibus, desideriis, aliisque pravis affectibus observanda sunt sequentia.*

Primo. Peccatum ordinarie solet fieri sequenti modo: 1. Excitatur sive a daemone *per suggestionem*, sive ab extrinseco per visum, auditum, sive ex naturali dispositione, aut infirmitate imaginatio rei delectabilis vel odibilis in phantasia (*ecce tentationem*: sic Eva suggestit serpens Genes.